

Koersdocument Duurzame Energie 2016-2018

Beleidsvisie Duurzame Energie gemeente Brummen

Gemeente Brummen

Samenvatting

De Toekomstvisie “Innoveren met oude waarden” beschrijft de ambitie om als gemeente energie-neutraal te zijn in 2030. De gemeenteraad heeft eind 2014 besloten, dat een *Plan van Aanpak Duurzame Energie* is vereist, waarin beschreven wordt welke stappen worden gezet om deze ambitie te bereiken. Met het Koersdocument Duurzame Energie 2016-2018 wordt hieraan invulling gegeven.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het opstellen van dit Koersdocument Duurzame Energie is de Perspectiefnota 2016-2019 “Wij werken voor Brummen”. Vanwege het brede takenpakket van de gemeente, de bijbehorende financiële middelen en de verschillende wijzen, waarop de taken uitgevoerd werden, is besloten, dat een strategische heroriëntatie van taken en rollen noodzakelijk is.

Verbindende overheid

De faciliterende rol die de gemeente in de verbindende overheid speelt, kan bestaan uit het aanjagen, ondersteunen en mogelijk maken van innovatieve en bestaande technologie. Deze verbindende rol wordt vormgegeven met de erkenning dat technologieën in de tijd kunnen veranderen en achterhaalde regelgeving op het gebied van toepassing van deze technologieën belemmerende werking kunnen hebben ontstaan. De basis hiervan ligt in de relaties van wetenschap, planvorming en beleidsvorming. Regionale samenwerking met kennispartners, innovatie-labs en producenten is belangrijk. Daarvoor is de gemeente aangehaakt bij de Cleantechregio Stedendriehoek en het Gelders Energieakkoord.

Voorbeeldige overheid

Overheden dienen in het kader van duurzame energie een voorbeeldrol te vervullen. Met de vaststelling van de perspectiefnota is bepaald dat duurzaamheid een grondhouding is. Op basis daarvan is het verduurzamen van de hierboven beschreven taakvelden nog geen eenvoudige opgave. Er bestaat (nog) geen maatlat voor duurzaamheid waarlangs activiteiten en uitgaven van de diverse taakvelden gelegd kunnen worden. Met alleen het voorschrijven dat iedere uitgave een duurzaamheidscomponent moet hebben en waarop gecontroleerd kan worden is de gemeente er niet. Toch willen we vanuit de grondhouding hieraan werken, daarom is de samenwerking gezocht met gemeenten die binnen het thema de “Voorbeeldige overheid” van het Gelders EnergieAkkoord zijn betrokken.

Het proces om een Koersdocument Duurzame Energie op te stellen binnen de randvoorwaarden uit de Perspectiefnota, was gericht op de belangrijkste stakeholders, die binnen de gemeente Brummen de ambitie *Energieneutraal in 2030* kunnen realiseren. In de gesprekken met de stakeholders zijn onder meer de volgende vragen aan bod gekomen:

- Welke ontwikkelingen zijn er binnen de organisaties op het gebied van duurzame energie?
- Wat verwachten de stakeholders van de gemeente Brummen?
- Hoe zien de stakeholders de rol van de gemeente?
- Welke uitdagingen, kansen en belemmeringen zien de stakeholders?
- Waaraan is nog behoefte, c.q. aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om hun duurzaamheidsprojecten/-activiteiten van de grond te krijgen?

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Van duurzame ontwikkeling naar duurzame energie	4
1.1.1	<i>SER Energieakkoord “Voor duurzame groei”</i>	4
1.1.2	<i>Gelders Energieakkoord</i>	4
1.1.3	<i>Toekomstvisie 2030 “Innoveren met oude waarden”</i>	4
1.2	Rol van de gemeente Brummen	5
1.3	Leeswijzer	5
2	Visie Duurzame energie	6
2.1	Invloed	6
2.1.1	<i>De verbindende overheid</i>	6
2.1.2	<i>De voorbeeldige overheid</i>	7
2.1.3	<i>Perspectiefnota, planning en prioritering</i>	7
2.1.4	<i>Ambitie</i>	7
3	Methode om de visie te vormen	8
3.1	Stakeholderanalyse	8
4	Stakeholders	9
4.1	Inleiding	9
4.2	Gemeente Brummen	9
4.3	BrummenEnergie	9
4.4	Woningstichting Brummen en Sprengenland Wonen	10
4.5	Alliander	10
4.6	Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL)	11
4.7	Omgevingsdienst Veluwe IJssel	11
4.8	Papierfabrieken / papierindustrie	12
4.9	OVE/OVB (MKB)	12
4.10	Regio Stedendriehoek	13
4.11	Klimaatverbond	13
4.12	Agenda stakeholders	13
Bijlage 1	Uitvoeringsagenda gemeente	17
	Inleiding	17
	<i>Verbindende overheid</i>	17
	<i>Voorbeeldige overheid en grondhouding</i>	17
	Uitvoeringsagenda	19
	<i>De verbindende overheid</i>	19
	<i>De voorbeeldige overheid</i>	22
	Financiën	23
	Monitoren	23

1 Inleiding

1.1 Van duurzame ontwikkeling naar duurzame energie

“Het is noodzakelijk een economisch beleid te voeren dat mede is gericht op het duurzaam beheren van de leefomgeving en de natuurlijke hulpbronnen” concludeerde de commissie Brundlandt in het rapport *Our Common Future* uit 1987. Hierin werd een definitie gegeven van duurzame ontwikkeling: *een vorm van ontwikkeling die voorziet in de behoefte van de huidige generatie zonder de mogelijkheden van de toekomstige generaties om in hun behoefte te voorzien, in gevaar te brengen.* Er zijn door de VN diverse klimaatconferenties georganiseerd waarin duurzame ontwikkeling steeds meer vanuit de economische, ecologische en sociale samenhang werd benaderd. Het ontbreken van duurzaamheid in het te voeren economisch, ecologisch en sociaal beleid heeft mondiaal tot grote belangentegenstelling en gebrek aan integraal inzicht geleid. Het klimaatverdrag van Parijs gaat daarom in op het delen van informatie en wetenschappelijke kennis. Door samenwerking zal wetenschappelijke kennis doormiddel van onderzoek, systematische observatie van het klimaat en de (al dan niet natuurlijke) waarschuwingssystemen, versterkt worden. Verder beschrijft het verdrag dat technologische ontwikkeling en innovatie de kritische succesfactoren zijn in het anticiperen op de klimaatverandering en het reduceren van broeikasgassen. Om dit te bereiken is de transitie naar schone en duurzaam opgewekte energie daarbij van cruciale betekenis.

1.1.1 SER Energieakkoord “Voor duurzame groei”

Het Nederlandse beleid voor duurzame energie is beschreven in het SER Energieakkoord “voor duurzame groei”. Het Energieakkoord bevat prestatiedoelen en procesafspraken. De belangrijkste prestatiedoelen zijn energiebesparing in de gebouwde omgeving en industrie, het gebruik van 14% duurzame energie in 2020 en 16% in 2023, werkgelegenheid en arbeidsmarkt en financiering. In de procesafspraken wordt de rol van de gemeenten besproken. Die rol richt zich voor een deel op de wettelijke taken, zoals handhaving van de Wet milieubeheer en het beheer van maatschappelijk vastgoed (o.a. overheids- en onderwijsgebouwen). Daarnaast beschrijft het Energieakkoord de rol voor de gemeente van facilitator. Hier gaat het met name om het leggen van verbindingen tussen burgers, organisatie, ondernemers, projecten en activiteiten. De gemeenten faciliteren daarbij een integrale aanpak, zoals voorzieningen op het gebied van lokale warmtenetten, warmte/koude-opslag en decentrale productie van energie, buurtprocessen en samenwerking op het gebied van parkmanagement (bedrijventerreinen).

1.1.2 Gelders Energieakkoord

In de provincie Gelderland is- naar het voorbeeld van het SER Energieakkoord- op 17 maart 2015 het Gelders Energieakkoord vastgesteld. Het college van de gemeente Brummen heeft op 21 april 2015 hiermee ingestemd. Het Gelders Energieakkoord wil een belangrijke bijdrage leveren aan een breder klimaatbeleid, dat ook gaat over aanpassing aan een veranderend klimaat en de uitstoot van bijvoorbeeld methaan en lachgas. Het terugdringen van al deze emissies is immers noodzakelijk om de opwarming van de aarde te beperken tot maximaal 2 graden Celsius, met 1,5 graad als streefwaarde, zoals in december 2015 in Parijs is overeengekomen. Het Gelders Energieakkoord wil dit bereiken door in te zetten op de transitie naar schone en duurzaam opgewekte energie. Daarnaast willen de partijen met deze afspraken bijdragen aan een versterkte economische positie (ondernemerschap en werkgelegenheid) en een verbeterd leefklimaat (sociale cohesie en klimaat robuuste leefomgeving).

1.1.3 Toekomstvisie 2030 “Innoveren met oude waarden”

De Toekomstvisie 2030 beschrijft het streven om in 2030 energieneutraal te zijn. Om dit te bereiken, zal gezocht moeten worden naar een optimale balans tussen het gebruik van duurzame energie, energiebesparing en het efficiënt gebruiken van fossiele brandstoffen (trias energetica).

De Toekomstvisie 2030 geeft de begrippen ‘lokaal doen wat lokaal kan’ en ‘nu doen wat nu kan’. Hierdoor wordt gekeken naar technieken en middelen van deze tijd om de geformuleerde ambitie te bereiken. Daarin is het volgende uitgangspunt geformuleerd: *“Technologische ontwikkeling leveren ons uiteindelijk systemen, die het landschap niet ontsieren. Tot die tijd vinden wij systemen, die duurzame energie winnen en die rendabel zijn, belangrijker dan de visuele gevolgen voor het landschap”.*

1.2 Rol van de gemeente Brummen

De Toekomstvisie 2030 “Innoveren met oude waarden” geeft aan dat fundamentele keuzen dienen te worden gemaakt in het kader van de rolopvatting van de gemeente als overheid maar ook als private partij. De organisatie staat immers niet buiten de samenleving maar vormt een onderdeel daarvan. Eind 2014 heeft de gemeenteraad unaniem besloten, dat een Plan van Aanpak Duurzame Energie is vereist, dat beschrijft welke stappen worden gezet om deze ambitie te bereiken. Met het Koersdocument Duurzame Energie 2016-2018 wordt hieraan invulling gegeven. Voorts wordt invulling gegeven aan hetgeen in het Bestuursprogramma 2015-2018, als verdere uitwerking van het coalitieakkoord, is vastgesteld omtrent de visie en rol op gebied van duurzame en lokale energiewinning.

Het Koersdocument Duurzame Energie streeft naar het samenwerken in een netwerk om lokaal de krachten te bundelen. Dit vraagt een andere rol van de overheid. In de wetenschap dat technieken zich snel opvolgen, wordt van de gemeente flexibiliteit en aanpassingsvermogen verwacht. De rolopvatting van de gemeente is in de Perspectiefnota 2016-2019 “Wij werken voor Brummen” duidelijk aan de orde. Hierin is ook aangegeven dat een strategische heroriëntatie van taken en rollen noodzakelijk is. Daarbij is eerst een grondhouding bepaald, die de houding en het gedrag bepaalt voor de medewerkers, het college en de gemeenteraad van de gemeente Brummen.

De Perspectiefnota beschrijft, dat vastgehouden wordt aan de ambities en doelen uit het Bestuursprogramma en dat de gemeentelijke rol wordt teruggeschakeld. Inwoners, ondernemers en organisaties zijn zelf aan zet en moeten met uitgewerkte initiatieven komen, die draagvlak hebben in de buurt, wijk of dorp. Daarmee wordt een nuance aangebracht in het uitgangspunt van de landschapsontsierende energiesystemen, zoals in de Toekomstvisie 2030 is beschreven.

Het SER Energieakkoord geeft aan dat de rol van de overheid meer gericht is op het stimuleren, faciliteren en ook op het wegwerken van niet financiële barrières. In de faciliterende rol van de gemeente Brummen komt dit tot uiting in zowel de verbindende, als in de voorbeeldige overheid. Daarbij gaat het dus niet alleen om de uitvoering van de wettelijke taken (zoals het opstellen bestemmingsplan/omgevingsplan of vergunningverlening), maar ook om de uitvoering van lokaal beleid (zoals het beheren van het maatschappelijk vastgoed of de inkoop van producten en diensten).

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt de visie weergegeven. In hoofdstuk 3 wordt het proces geschetst om deze visie te vormen en in hoofdstuk 4 worden de gesprekken met de stakeholders ‘samengevat’. Aan de hand van de ontvangen input uit deze gesprekken en het Symposium Duurzame Energie zijn per stakeholder/actor één of meerdere agendapunten geformuleerd.

Deze agendapunten hebben betrekking op activiteiten, resp. projecten, die de komende periode worden geïnitieerd, opgepakt, resp. verricht door de betreffende stakeholder/actor, al dan niet in samenwerking met andere actoren. Per agenda worden de rollen beschreven van de betrokken actoren.

In bijlage 1 is de uitvoeringsagenda van de gemeente Brummen zelf opgenomen.

2 Visie Duurzame energie

De gemeente Brummen wil een stevige faciliterende rol spelen bij initiatieven die de ambitie Energieneutraal 2030 ondersteunen. Deze rol komt tot uiting in het proces van de verbindende overheid en het proces van de voorbeeldige overheid.

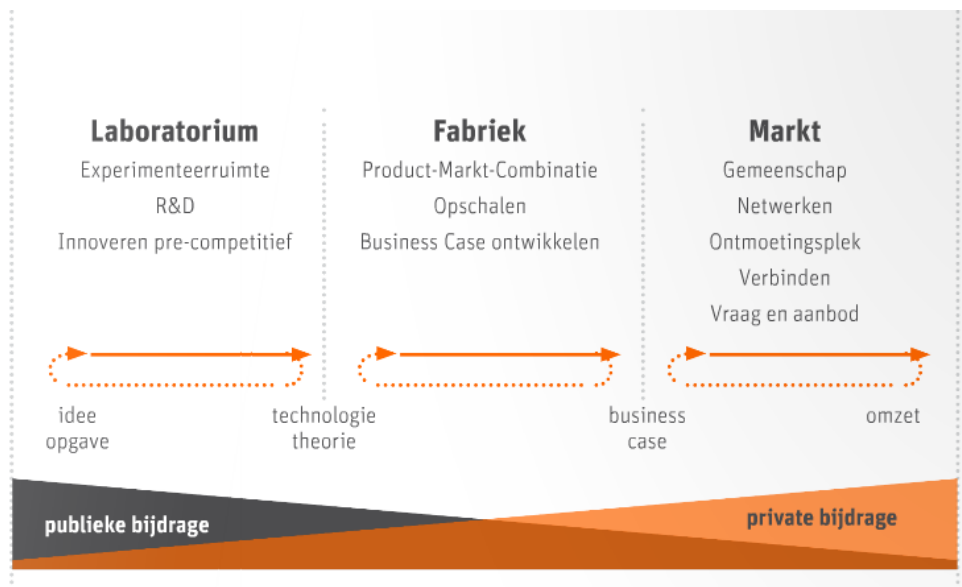
2.1 Invloed

Op basis van de in de inleiding beschreven ontwikkelingen ligt er een belangrijke lokale opgave. Om energieneutraal te worden is het van belang lokaal krachten te bundelen en te samenwerken in een netwerk. Dit duidt op een andere rol van de gemeente dan het voorschrijven en handhaven van regels en het opstellen van beleid en daarop regisseren. Van belang is te onderkennen dat er geen of weinig middelen zijn om de ambitie –energieneutraal 2030-, planmatig en top-down te sturen.

2.1.1 De verbindende overheid

De faciliterende rol die de gemeente in de verbindende overheid speelt, kan bestaan uit het aanjagen, ondersteunen en mogelijk maken van innovatieve en bestaande technologie. Deze verbindende rol wordt vormgegeven met de erkenning dat technologieën in de tijd kunnen veranderen en achterhaalde regelgeving op het gebied van toepassing van deze technologieën belemmerende werking kunnen hebben ontstaan. De basis hiervan ligt in de relaties van wetenschap, planvorming en beleidsvorming. Regionale samenwerking met kennispartners, innovatie-labs en producenten is belangrijk. Daarvoor is de gemeente aangehaakt bij de Cleantech Regio Stedendriehoek en het Gelders Energieakkoord.

De wijze waarop dit in de gemeente Brummen wordt vormgegeven is de ondersteuning aan de oprichting van het CleanTechLab in 2015. In onderstaande figuur 1 wordt het Laboratorium-Fabriek-Markt principe in de Cleantech Regio Stedendriehoek weergegeven. Dit model laat zien waar de invloed van de overheid het grootst is en waar de private invloed het grootst is.

Figuur 1 werkingsprincipe Laboratorium-Fabriek-Markt en de mate van bijdrage
Bron: Eo Wijers-stichting; Magazine "Naar een energieneutrale Stedendriehoek"

Het laboratorium biedt ruimte voor onderzoek en experiment. Daar kunnen ook experimenten met regelgeving en fiscaliteit worden onderzocht. De hele Regio Stedendriehoek is hierin als proeftuin opgenomen voor de thema's energie en ruimte.

Het is dus van belang een overzicht te hebben van (duurzame) ontwikkelingen bij bedrijven, organisaties, verenigingen en bewonersgroepen en kennis te hebben van technische mogelijkheden, om gefundeerd te anticiperen op de door de samenleving gevraagde flexibiliteit. Om zorgvuldig te zijn in de rolopvatting van de verbindende overheid zijn stakeholders geïnterviewd. Tijdens deze interviews is gevraagd hoe de stakeholders de rol van de gemeente zien. De stakeholders zien de rol van de gemeente vooral in het verbinden van organisaties, projecten en personen met elkaar. Verder kan de gemeente als ingang fungeren naar andere overheden en een rol spelen bij het genereren van middelen op lokaal, regionaal, provinciaal, rijks en Europees niveau.

De gemeente is verantwoordelijk voor ruimtelijke ontwikkeling en bestemmingsplannen. Het vertalen van de duurzaamheidsambitie voor zal ook hierin een plek moeten krijgen. Uit de interviews is ook gebleken dat niet alleen gekeken moet worden naar de verduurzaming van de woningen van de woningstichtingen maar ook in de particuliere sector. Het verduurzamen van bestaande woningen van de particulieren is namelijk een grotere opgave dan alleen de woningen van de woningstichting. Vanuit dat oogpunt zal duurzaam bouwen (bv. EPC=0 of Nul op de Meter-woningen) worden verankerd in beleid en zal daaraan een stimuleringsregeling gekoppeld worden. Voor de bestaande bouw wordt de stimuleringsregeling ook ingezet.

2.1.2 De voorbeeldige overheid

Overheden dienen in het kader van duurzame energie een voorbeeldrol te vervullen. De voorbeeldige overheid gaat over het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, het inkoopbeleid, mobiliteit en openbare ruimte. Met de vaststelling van de perspectiefnota is bepaald dat duurzaamheid een grondhouding is. Op basis daarvan is het verduurzamen van de hierboven beschreven taakvelden nog geen eenvoudige opgave. Er bestaat (nog) geen maatlat voor duurzaamheid waarlangs activiteiten en uitgaven van de diverse taakvelden gelegd kunnen worden. Met alleen het voorschrijven dat iedere uitgave een duurzaamheidscomponent moet hebben en waarop gecontroleerd kan worden is de gemeente er niet. Toch willen we vanuit de grondhouding hieraan werken, daarom is de samenwerking gezocht met gemeenten die binnen het thema de “Voorbeeldige overheid” van het Gelders EnergieAkkoord zijn betrokken.

Wat uit de analyse van de “Voorbeeldige overheid” in het kader van het Gelders Energieakkoord en de grondhouding (Perspectiefnota) bleek, was dat het nodig is om ieder op het onderwerp duurzaamheid te bewaken. Het uitgangspunt is namelijk dat er integraal inzicht en overzicht komt van het duurzaamheidsaspect in het economisch-, ecologisch en sociaal beleid. Dit thema strekt dus verder dan alleen duurzame energie.

2.1.3 Perspectiefnota, planning en prioritering

De Perspectiefnota stelt dat een strategische heroriëntatie van taken en rollen noodzakelijk is. Bij iedere behandeling van de perspectiefnota dient in dat kader bepaald te worden welke strategische, tactische en operationele activiteiten voortvloeien uit dit Koersdocument Duurzame energie en welke inzet daarop wordt gepleegd. Daarom wordt een uitvoeringsagenda gekoppeld waarbij de prioriteit vanuit uitvoering is gekoppeld aan de Perspectiefnota. In het kader van de ontwikkeling van duurzaamheid in de grondhouding moet het onderwerp breder benaderd worden. Dat zal vormgegeven worden in de uitwerking van de grondhouding vanuit de Perspectiefnota.

2.1.4 Ambitie

De ambitie is om in 2030 energieneutraal te zijn. Dat staat voor een enorme opgave. Omdat er een aantal grote projecten worden uitgevoerd, is de ambitie voor het jaar 2020 om het verbruik van fossiele energie met 85 TeraJoule te verminderen. Daartoe moet het aandeel duurzaam opgewekte energie omhoog, maar ook moet gekeken worden naar besparen.

De Toekomstvisie 2030 heeft – zoals eerder aangegeven - ook de stelling “nu doen wat nu kan”. Dat wil zeggen, dat er wel gekeken wordt naar innovatie, maar de technieken van nu worden gebruikt om de doelen te bereiken.

3 Methode om de visie te vormen

Duurzame energiebronnen zijn bronnen, die niet opraken en waar geen risico's voor het klimaat aan verbonden zijn. Deze bronnen kunnen worden verdeeld over verwarming van aardoppervlak en atmosfeer, zonlicht, wind, biomassa, verdamping en neerslag, getijden en geothermie. Door omzetting van deze energie kan warmte en elektriciteit worden opgewekt.

3.1 Stakeholderanalyse

Vanuit dit principe is de gemeente Brummen in de eerste helft van 2015 in gesprek gegaan met verschillende stakeholders, die actief zijn op het gebied van duurzame energie. De stakeholders zijn (in willekeurige volgorde):

- Gemeente Brummen
- Alliander;
- Brummen Energie;
- Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL);
- Industriewater Eerbeek (IWE);
- Klimaatverbond;
- Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ);
- Ondernemingsverenigingen Eerbeek en Brummen (OVE en OVB);
- de papierfabrieken (DS-Smith, Mayr-Melnhof en Coldenhove);
- Regio Stedendriehoek;
- Woningstichtingen Brummen en Sprengenland Wonen.

In de gesprekken met de stakeholders zijn onder meer de volgende vragen aan bod gekomen:

- ✓ Welke ontwikkelingen zijn er binnen de organisaties op het gebied van duurzame energie?
- ✓ Wat verwachten zij van de gemeente Brummen?
- ✓ Hoe zien zij de rol van de gemeente?
- ✓ Welke uitdagingen, kansen en belemmeringen zien zij?
- ✓ Waaraan is nog behoefte, c.q. aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden om hun duurzaamheidsprojecten/-activiteiten van de grond te krijgen?

Op 29 april 2015 is tijdens een Symposium Duurzame Energie - naast de genoemde actoren - de gemeenteraad en de samenleving gevraagd om met elkaar het gesprek aan te gaan en input te leveren op een aantal DE-onderwerpen. De input, die geleverd is, zorgt voor een agenda (koers of plan van aanpak), aan de hand waarvan de gemeente in samenwerking met de betrokken actoren (inwoners, ondernemers en organisaties) gaat werken om energieneutraal te worden in 2030.

Uit de gesprekken is gebleken, dat de ambitie om als gemeente in 2030 energieneutraal te zijn, om een nadere definiëring vraagt van de begrippen 'energieneutraal', 'samenleving' en 'gemeente'.

Energieneutraal	: Het verbruik van energie (voor elektriciteit en warmte), dat zich binnen één kalenderjaar ook weer opwekt met duurzame energiebronnen.
Samenleving	: De inwoners en ondernemers en (maatschappelijke) organisaties
Gemeente Brummen	: Politiek en ambtelijke organisatie; de dienstverlening en producten

4 Stakeholders

4.1 Inleiding

De gesprekken met de stakeholders en ook het symposium Duurzame Energie zijn aangegrepen om de oproep te plaatsen om initiatieven uit te werken en de regierol te pakken. In de onderstaande paragrafen worden de verslagen weergegeven, die uiteindelijk leiden tot een agenda, waarin stakeholders en rollen zijn benoemd.

Bij het voeren van de gesprekken zijn dwarsverbanden zichtbaar geworden tussen de agenda's van de verschillende stakeholders. Vanuit de verbindende rol worden die dwarsverbanden nader beschreven in hoofdstuk 5.

4.2 Gemeente Brummen

Met de komst van het SER Energieakkoord en de wijze waarop dit tot stand is gekomen, wordt voor de overheid een andere rol voorgeschreven, die meer gericht is op stimuleren, faciliteren en ook het wegwerken van niet financiële barrières.

De eerste stakeholder is de gemeente Brummen zelf. De Toekomstvisie 2030 is opgesteld door de samenleving en de gemeente. Daarnaast heeft de gemeente ook het Gelders Energieakkoord ondertekend. Duurzaamheid en duurzame energie krijgen in diverse activiteiten en beleidsterreinen een vaste plaats. Daarin wil de gemeente Brummen dus een voorbeeldfunctie vervullen.

Het Gelders Energieakkoord geeft een (nadere) uitwerking hiervan. De 'bottom up' benadering van de uitwerking van de duurzame energie maatregelen is een belangrijk instrument voor het creëren van draagvlak. Gebrek aan draagvlak t.a.v. een duurzaam energie initiatief is mogelijk een argument om hier niet aan mee te werken. Het is daarbij zaak om in te zetten op communicatie voor het vergroten van bewustwording, gesprekken voeren met stakeholders, samenleving en overheden en het inzetten op samenwerking tussen partijen.

In deze veranderende rol is het van belang, dat de gemeente organisaties/projecten/personen met elkaar in verbinding brengt. De gemeente kan als ingang fungeren naar andere overheden. Daarnaast kan zij een rol spelen bij het genereren van middelen op lokaal, regionaal, provinciaal, rijks en Europees niveau. Daarnaast is de gemeente zelf vaak een partij in de projecten en ontwikkelingen binnen de gemeente.

4.3 BrummenEnergie

BrummenEnergie (voormalig Eerste Brummense Energie maatschappij (EBEM)) is onze lokale energiecoöperatie en natuurlijke samenwerkingspartner op het gebied van duurzame energie.

BrummenEnergie is de energiecoöperatie van en door de inwoners van de gemeente Brummen. Het is een coöperatieve vereniging, hetgeen betekent, dat de leden het voor het zeggen hebben:

De bewoners van Brummen slaan de handen ineen om zelf duurzame energie op te wekken.

BrummenEnergie wil het elektriciteitsgebruik in de gemeente Brummen in 2030 volledig duurzaam en zelfvoorzienend hebben. Dat wil zeggen, dat er binnen de gemeente net zoveel elektriciteit duurzaam wordt opgewekt als dat er verbruikt wordt. BrummenEnergie dient als organisator van de samenleving te worden gezien. De rol van de gemeente Brummen is het verbinden van de partijen en het creëren van een netwerk.

4.4 Woningstichting Brummen en Sprengenland Wonen

De twee woningbouwcorporaties in de gemeente Brummen hebben gezamenlijk circa 4.000 woningen in hun bezit.

Beide corporaties zijn van mening, dat ze niet alleen zorgdragen voor de huisvesting van haar huidige bewoners, maar ook voor de generaties, die volgen. Daarin nemen ze hun verantwoordelijkheid. Het gaat dan met name om haar woningbezit: de kwaliteit, bruikbaarheid, functionaliteit, levensduur en transformeerbaarheid.

Het gaat niet alleen om energieverbruik, maar ook om sociale en vitale wijken en buurten en de betaalbaarheid van woningen op lange termijn. Ze stellen zichzelf als doel om woonlasten te beheersen, een lagere CO₂-uitstoot en een energiezuinige woningvoorraad te realiseren.

Concreet worden activiteiten verricht/ondernomen om het gehele woningbezit te voorzien van een groene label (C of hoger).

Woningen energiezuinig maken, is een belangrijk speerpunt, maar voor een afname van de CO₂-uitstoot/energiebesparing en het verbeteren van de woonkwaliteit is meer nodig. Huurders moeten zich ook bewust worden van hun stookgedrag en energieverbruik en dat gedrag aanpassen.

Door goede voorlichting te geven aan huurders kunnen corporaties huurders helpen bij het verlagen van de woonlasten en het verbeteren van het wooncomfort. In overleg met de gemeente Brummen, beide woningcorporaties en de Stichting Welzijn Brummen zijn partijen bezig met een gezamenlijke aanpak in het (meer) energiebewust maken van mensen.

Met de gemeente worden vanuit de Woonvisie prestatieafspraken gemaakt. Deze hebben betrekking tot duurzaamheid en levensloopbestendigheid.

4.5 Alliander

De elektriciteitsvoorziening gaat ingrijpend veranderen. Van een basisproductie van elektriciteit gaat het naar een flexibele, veelal lokale productie van zonne-energie en windenergie. Voor een netbeheerder is het van belang, dat het elektriciteitsnetwerk in balans is: *vraag en aanbod moeten daarbij in evenwicht zijn.*

Door toenemende vraag naar elektriciteit zal het elektriciteitsnet in alle spanningslagen moeten worden uitgebreid. Die uitbreiding is zeer kostbaar en met de veranderende elektriciteitsvoorzieningen zijn slimme en innovatieve constructies noodzakelijk.

In 2020 dient 80 tot 100% van de huishoudens een slimme energiemeter te bevatten. De slimme energiemeter stelt gebruikers in staat uitgebreide feedback te ontvangen op het eigen energieverbruik. Hierdoor kunnen energiebesparingseffecten optreden bij gebruikers.

De consument wordt voorts door middel van tariefdifferentiatie financieel geprikkeld tot gedragsaanpassing. Door de toevoeging van deze intelligentie, kan de uitbreiding van het elektriciteitsnet in een andere verhouding tussen vraag en aanbod dan tot nu toe gebruikelijk is (smart grid).

Gas

Aardgas is in de nabije toekomst beperkt beschikbaar. Alliander heeft aangegeven, dat niet meer geïnvesteerd wordt op de aanleg van nieuwe gasleidingen. In dat kader wil Alliander zich richten op het uitrollen van warmtenetten.

Smart Grid

Het uitrollen van dit smart grid is een taak van een netbeheerder. Hoe groot de maatschappelijke kosten of baten hiervan zijn, staat en valt met het gedrag van de gebruiker. Daardoor is Alliander ook betrokken bij proeven en testopstellingen van een smart grid en het invoeren van een gedifferentieerd tariefstelsel. Maar Alliander zal ook betrokken moeten worden bij projecten, zoals het stimuleren van het bouwen van zogenaamde "nul-op-de-meter" woningen in Brummen en het stimuleren van het gebruik van elektrische auto's. De rol van de gemeente Brummen zal daarin signalerend, faciliterend en soms initiërend zijn.

Meerdere rollen

Alliander is bij meerdere duurzaamheidsprojecten betrokken in de gemeente Brummen, zoals Bionet (biogas afzetten in woningen voor warmte), Duurzaam Water Eerbeek (biogas en retourwater levering

voor DS Smith) en als facilitator voor Cleantech Regio Stedendriehoek (als ondernemer en ondersteuner van duurzame energieprojecten).

Binnen de gemeente Brummen hebben de papierfabrieken in Eerbeek een flinke potentie als het gaat om restwarmte, die momenteel 'de lucht in gaat'. Alliander heeft aangegeven, dat het zich in wil zetten voor de uitvoering van een gezamenlijk haalbaarheidsonderzoek. Dit gesprek wordt uitgevoerd om nader te verkennen wat de (on)mogelijkheden zijn van het benutten van restwarmte voor Eerbeek.

De gemeente heeft inzicht in de activiteiten, zoals woningbouw, herstructurering van woningen en bedrijven en vervult in haar optiek de rol van facilitator. Daarvoor moet verkend worden welke partijen minimaal nodig zijn om dit van de grond te krijgen en onder welke randvoorwaarden de partijen op dit vlak willen samenwerken. In het verlengde hiervan is tevens aangegeven, dat aardwarmte uit de diepe ondergrond (geothermische energie) als mogelijk bron van energie wordt gezien.

4.6 Industriekern Eerbeek-Loenen (IKEL)

De industriekern Eerbeek-Loenen behartigt de belangen van circa 30 bedrijven en ondernemingen in Eerbeek en Loenen. De activiteiten zijn gericht op het versterken en behouden van een goed ondernemersklimaat voor bedrijven en ondernemingen. De bedrijven hebben - veelal vanuit enerzijds de branche en anderzijds vanuit de verplichting van de Wet milieubeheer¹ - energiemaatregelen getroffen, waarbij de rek van energetisch rendement er uit is. Energie is een kwestie van slim inkopen. Door dit principe zal energie opwekken voor eigen gebruik niet of nauwelijks renderen ten opzichte van de (huidige) lage olie/gas prijzen.

De bedrijven hebben steeds meer belang bij de opwekking van duurzame energie en de wijze waarop duurzaam wordt gewerkt. Zo kan een bedrijf een aanbestedingsvoordeel hebben als duurzame (energie)maatregelen zijn getroffen. Echter er bestaan nog (te)veel onduidelijkheden met betrekking tot de mogelijkheden. Ideeën voor het collectief benutten van daken voor het opwekken van zonne-energie zijn er wel, maar valt het collectief benutten van daken te verreken als individueel voordeel? Hoe geef je de participatie vorm? Daarnaast kan in dit kader ook worden gedacht aan duurzame bedrijventerreinen (beheer). De OVIJ zou daarin de IKEL kunnen adviseren en begeleiden.

Industriewater Eerbeek

Industriewater Eerbeek is als afvalwaterzuivering bedrijf van de papierindustrie wereldwijd be- en erkend om de zuiveringsmethode en continu onderzoek naar verbetering van het proces. Hierbij is het doel het geleverde afvalwater te zuiveren en daarbij vrijgekomen verontreinigingen als grondstoffen in te zetten. Daarmee is het bedrijf volledig circulair.

De innovatiekracht laat zich zien in projecten, zoals Bionet (het verstoffen van biogas in cv-installatie van ATAG), Calcipuls (slib wordt omgezet in calciumoxide, dat gebruikt kan worden in de cementindustrie) en 'Duurzaam water Eerbeek' (hergebruik van (warm) effluent en biogas in de papierfabriek van DS Smith).

Voorts is Industriewater Eerbeek – als eigenaar/beheerder - nadrukkelijk betrokken bij de realisatie van een solarpark op de voormalige stort Doonweg.

De gemeente Brummen wordt geïnformeerd bij deze activiteiten. Omdat de meeste activiteiten een verandering in het zuiveringsproces zijn, is onze rol gericht op het verstrekken van vergunningen, toestemmingen en handhaving. De gemeente heeft geadviseerd om het bedrijfsterrein van Industriewater Eerbeek onder de Crisis- en Herstelwet te laten vallen als experiment, omdat het bedrijf continu innoveert en daarbij tegen bestemmingsplan beperkingen aan loopt.

4.7 Omgevingsdienst Veluwe IJssel

Vanuit het SER Energieakkoord hebben gemeenten een rol in het handhaven van de verplichting tot het treffen van energiemaatregelen bij bedrijven (zie ook paragraaf IKEL). De gemeente Brummen heeft de handhaving en vergunningverlening voor bedrijven ondergebracht bij de Omgevingsdienst Veluwe IJssel (OVIJ) in Apeldoorn. Bij de OVIJ loopt een project voor energiebesparing binnen het

¹ De Wm legt een verplichting op bij ondernemers om energiebesparende maatregelen te treffen, voor zover deze zijn terug te verdienen binnen vijf jaar.

midden- en klein bedrijf. De OVIJ heeft hiervoor toezichthouders opgeleid om energiebesparing in het milieutoezicht mee te nemen en de bedrijven hierin te adviseren. Dit toezicht zal een structureel karakter krijgen. De bedrijven binnen de gemeente Brummen doen mee in dit traject.

De OVIJ is in Apeldoorn betrokken bij diverse energievraagstukken. Daarvoor wordt ook een integrale visie voor het gebruik van (rest)warmte en koude ontwikkeld. De OVIJ kan daarin diverse rollen aannemen: opdrachtgever, adviseur en projectleider.

4.8 Papierfabrieken / papierindustrie

De gesprekken met de papierindustrie geven het volgende beeld. De Eerbeekse papierfabrieken zijn, CO₂-neutraal, netto leverancier van O₂ (zuurstof) en als het gaat om grondstoffen biobased. Daarnaast onderzoeken ze andere mogelijkheden voor biobased economy.

Er zijn diverse projecten waar de papierindustrie bij betrokken is. In die projecten laten ze innovatiekracht zien. Daarbij is een belangrijk project Duurzaam Water Eerbeek (zie casus 10 Jaar tussen droom en daad).

Hoewel de papier en kartonindustrie een hoog energieverbruik hebben, is het primaire energieverbruik al jaren gelijk ten opzichte van een stijging van de productie. Gezamenlijke (branchegerichte) doelstellingen hebben geleid tot een energie-efficiency van 23 procent. De concurrentie positie van de bedrijven is daarbij wel belangrijk. Daardoor staan projecten met betrekking tot benutting van restwarmte bijvoorbeeld niet direct op de agenda van de papierindustrie. Toch wordt de vraag gesteld in hoeverre de (rest)warmte opgevangen en gebruikt kan worden?

In dit kader zou de gemeente een regierol kunnen nemen. Als je in dit proces samen wilt optrekken, dan is vertrouwen nodig. Kennis moet openlijk gedeeld kunnen worden. Een energietransitie staat of valt met de kwaliteit van het proces. De papierfabrieken vragen continuïteit van het overheidsbeleid, nodig om samen te kunnen werken en vertrouwen te kunnen geven. Daarbij kan de lokale kracht van de bevolking gebruikt worden. De gemeente kan in deze partijen bij elkaar brengen en aan elkaar verbinden, vanuit een integrale benadering: Dit kunnen en willen we. De vraag is nu hoe we het gaan organiseren.

Voor wat betreft toekomstige nieuwbouw in (centrumplan) Eerbeek wordt de link gelegd met (de mogelijkheid van) het benutten van (rest)warmte, afkomstig van de papierindustrie in Eerbeek om toekomstige woningen mee te verwarmen.

Aandachtspunten zijn er ook:

- Wat is de scope?
- Aan welke randvoorwaarden moet voldaan worden?
- Welke partijen zijn minimaal nodig om dit van de grond te krijgen? Duidelijk is, dat bij een dergelijk initiatief meerdere partijen betrokken dienen te worden.

Netbeheerder Alliander wil hierin ook een rol spelen, nu zij reeds de nodige kennis en ervaring heeft met dit soort trajecten, resp. warmtenetten. Voorts wordt - in het verlengde hiervan - ook 'geothermie' genoemd, als mogelijke 'bron van energie'. Hoewel ook hier de nodige kanttekeningen bij wordt geplaatst.

4.9 OVE/OVB (MKB)

Ook ondernemers in Brummen en Eerbeek dragen hun steentje bij op het gebied van duurzaamheid. Voorsnog zien we dat terug in het terugdringen van het elektraverbruik door het toepassen van zuinige verlichting. Ook het collectief aangaan van energiecontracten wordt genoemd. (In dit kader wordt tevens een link gelegd tussen het MKB en de Wet milieubeheer).

Ondernemers zijn van mening, dat ze zich moeten organiseren: als collectief kunnen ze echt wat bereiken. Ze moeten oude gedachten en patronen loslaten. Dat betekent ook offers brengen. Tot slot is er een lange termijn nodig (3-5 jaar).

Energiebesparing in zijn algemeenheid geeft 'snelle' winst, zoals deuren dicht, gas- en elektraverbruik verlagen, auto gebruik of collectief gebruik van auto.

Kansen om duurzaam energie op te wekken door samenwerken (MKB onderling/MKB en agrarische sector/MKB en industrie).

Rol van gemeente: regelvrije zones, vertrouwen geven en een visie hebben: Loslaten, beetje monitoren en faciliteren.

4.10 Regio Stedendriehoek

Binnen de Regio Stedendriehoek is een routekaart Energietransitie opgesteld. Na vaststelling hiervan zijn de voorlopers los komen te staan van de rest. De voorlopers, die tot dan toe de regie in handen hadden (met name de overheden en Alliander), hebben na vaststelling een stap terug gedaan. De markt kan de energietransitie niet voltooien zonder regie, omdat over het algemeen gestuurd wordt op korte termijn rendement. Het toepassen van duurzame energievoorzieningen of de transitie hiernaartoe vergen echter vaak langdurige trajecten voor ontwikkeling en vragen investeringen met kapitaal, dat een lange afschrijvingstermijn kent. De Strategische Board van Regio Stedendriehoek heeft daarom besloten om de eigen bewegingskracht van de markt te organiseren. Om daardoor de intrinsieke motivatie van de ondernemers en het onderwijs te vergroten. Dit krijgt vorm door het organiseren van een *Energietafel*.

Op initiatief van de ondernemers, het onderwijs en de overheden (Apeldoorn, Brummen, Deventer, Epe, Lochem, Voorst en Zutphen) is de Cleantech Regio Stedendriehoek ingesteld. In de Cleantech Regio Stedendriehoek is een viertal speerpunten vastgesteld: het versterken van de innovatiekracht, aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt, het vestigingsklimaat voor bedrijven en de energietransitie. Om uitvoering te geven aan de speerpunten, is de Cleantech Agenda opgesteld, dat binnen acht programma's diverse projecten bevat.

Binnen het speerpunt Energietransitie is aangegeven, dat wordt ingezet op een regionaal warmtenet, onderzoek naar energiebesparing in het stedelijk veld en het bedrijfsleven en isolatie van meer dan 10.000 woningen. Daarnaast wordt een regionaal plan van aanpak opgesteld voor de uitrol van zonne-energie en windenergie.

4.11 Klimaatverbond

Het Klimaatverbond is het netwerk van 150 gemeenten, provincies en waterschappen, dat samenwerkt aan de energietransitie van fossiel naar 100% hernieuwbare energie. Het klimaatverbond is medesteller van het Gelders Energieakkoord. De gemeente Brummen heeft het Gelders Energieakkoord mede-ondertekend.

In het Gelders Energieakkoord is een uitwerking gegeven van het SER Energieakkoord, waarbij specifiek gericht is op DE-projecten binnen de provincie Gelderland.

Hierin is een financieringsmodel uitgewerkt, waarin private en publieke partijen hun eigen rol spelen. Door bundeling van projecten en gezamenlijke risicoanalyses uit te voeren, wordt gezorgd voor een verbinding van partijen. Verder bevat het energieakkoord een meetinstrument.

4.12 Agenda stakeholders

Agenda: in verbinding brengen van partijen/projecten/initiatieven

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiator
BrummenEnergie	Facilitator

Agenda: Benutten communicatie kanalen

Stakeholders	Rol
BrummenEnergie	Informatieverstrekker/analyseren doelgroep
Gemeente Brummen	Facilitator

Agenda: Overheid als voorbeeld

Stakeholders	Rol
Gemeente Brummen	Initiatiefnemer, eigenaar maatschappelijk vastgoed
BrummenEnergie	

	Energiebedrijf
Agenda: Draagvlak en organisatie	
Stakeholders BrummenEnergie Gemeente Brummen	Rol initiatiefnemer Facilitator
Agenda: Solarpark Eerbeek Stort Doonweg	
Stakeholders BrummenEnergie Industriewater Eerbeek Gemeente Brummen Provincie Gelderland Hyet	Rol Mede initiatiefnemer Mede initiatiefnemer en eigenaar van Stort Doonweg Facilitator/bevoegd gezag Facilitator/bevoegd gezag Leverancier Solar
Agenda: Project IJsselwind	
Stakeholders BrummenEnergie Energie corporaties Zutphen, Lochem en Voorst Gemeente Zutphen en Lochem Gemeente Voorst en Brummen Provincie Gelderland	Rol Mede initiatiefnemer Mede initiatiefnemer Facilitator/bevoegd gezag Facilitator Facilitator
Agenda: Zon op scholen	
Stakeholders BrummenEnergie Scholenclusters Gemeente Brummen	Rol Mede initiatiefnemer Mede initiatiefnemer en gebruiker van scholen Facilitator
Agenda: Het (verder) verduurzamen van de bestaande woningvoorraad/eigen woningbezit van corporaties	
Stakeholders Woningbouwcorporaties Huurders Gemeente Brummen BrummenEnergie	Rol Eigenaar vastgoed initiator/regisseur Gebruikers vastgoed Verzorgen communicatie en kennispartner, verbinder met overheden Energiebedrijf, kennispartner collectieve voorzieningen
Agenda: Het inzetten van energiecoaches	
Stakeholders Gemeente Brummen Woningbouwcorporaties Stichting Welzijn Brummen Huurders/woningeigenaren Activerium MKB	Rol Regisseur/mede financier, faciliteren communicatie, stimuleren en dereguleren Mede financier, vraagbaak (technische) voor energiecoaches Leveren vrijwilligers, begeleiden vrijwilligers, niet technische vraagbaak voor coaches en bewoners Doelgroep Inzetten van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt Leveranciers van energietoolbox (led-lamp, spaarlamp etc).

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander Papierindustrie	Trekker, realisator en beheerder van nieuwe leidingen
BrummenEnergie Omgevingsdienst Veluwe IJssel Gemeente Brummen	Leverancier restwarmte Energiebedrijf Adviseur/projectleiding Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator/Plan Eerbeek

Agenda: Collectief benutten van daken voor zonne-energie

Stakeholders	Rol
IKEL BrummenEnergie	Daken ter beschikking stellen Energiebedrijf en (laten)leveren gevraagde voorziening
Gemeente Brummen Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Facilitator en verbinder/Focus in Plan Eerbeek en Economie Monitoring energiebesparing bij bedrijven Facilitator

Agenda: Bedrijfsperceel van Industrierwater Eerbeek aan laten wijzen onder Crisis- en herstelwet

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek Gemeente Brummen	Verzoeker aan de gemeente Brummen Verzoek bij het ministerie van IenM tot aanwijzen onder de Crisis- en herstelwet, Focus Plan Eerbeek/Focus Economie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel	Vergunningverlener en handhaver Wm

Agenda: Biogas uit Bionetproject voor verwarmingen van woningen en bedrijven

Stakeholders	Rol
Industrierwater Eerbeek ATAG BrummenEnergie Sprengenland Wonen Gemeente Brummen	Biogasleverancier Leverancier CV installatie Energiebedrijf Woningen Eerbeekse Enk Facilitator en ruimtelijke ontwikkeling (Plan Eerbeek)

Agenda: Monitoring energiebesparing bij bedrijven

Stakeholders	Rol
Omgevingsdienst Veluwe IJssel Bedrijven binnen de gemeente Brummen Gemeente Brummen	Projectleider, adviseur, handhaver en monitoren Doelgroep Facilitator (w.o. doelgroep communicatie)

Agenda: Onderzoeken benutting restwarmte in woningen/bedrijven

Stakeholders	Rol
Alliander Papierindustrie BrummenEnergie Omgevingsdienst Veluwe IJssel Gemeente Brummen	Trekker en netwerkbeheerder Leverancier restwarmte Energiebedrijf Kennispartner/ verbinder/ adviseur/projectleiding Ruimtelijke ontwikkeling en facilitator, focus Plan Eerbeek en focus Economie

Agenda: Cleantech Lab Regio Stedendriehoek**Stakeholders**

Regio Stedendriehoek

RolRegisseur
Faciliteren/stimuleren
Doelgroep**Agenda: Regionale Energiecoördinator/Energie loket****Stakeholders**Regio Stedendriehoek
Gemeente Brummen
Inwoners Regio Stedendriehoek**Rol**Regisseur
Faciliteren/stimuleren
Doelgroep**Agenda: (Voor) onderzoek benutting geothermische energie voor de (papier)industrie****Stakeholders**Klimaatverbond

Alliander
Papierindustrie
Omgevingsdienst Veluwe IJssel
Gemeente Brummen**Rol**Kennispartner Geothermische energie bij Parenco (Renkum)
Netwerkbeheerder
Partner als toekomstig gebruiker
Mogelijke adviseur/projectleiding
Facilitator en initiator van het proces/Plan
Eerbeek

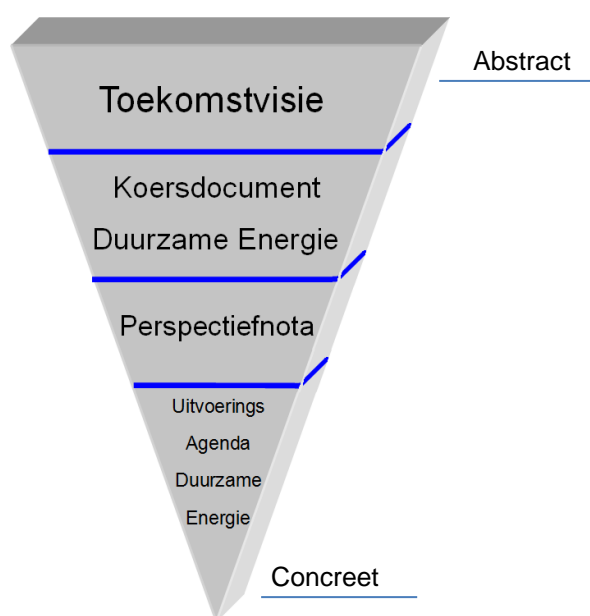

Bijlage 1 Uitvoeringsagenda gemeente

Inleiding

Bij het voeren van de gesprekken zijn dwarsverbanden zichtbaar geworden tussen de agenda's van de verschillende stakeholders. De gemeente Brummen wil een stevige faciliterende rol spelen bij initiatieven die de ambitie Energieneutraal 2030 ondersteunen. Deze rol komt tot uiting in de verbindende overheid en de voorbeeldige overheid.

In dit hoofdstuk worden de lopende en nieuwe projecten benoemd en de rol die de gemeente Brummen daarin heeft. In paragraaf 1.2 is de verhouding beschreven van de Toekomstvisie 2030 tot en met de rolbeschrijving in de Perspectiefnota "Wij werken voor Brummen. In de onderstaande figuur wordt het abstractieniveau weergegeven van visie tot en met uitvoering. Hieruit volgt dat de uitvoeringsagenda logischerwijs voortvloeit uit hetgeen in het Koersdocument met stakeholders is besproken in combinatie met de rolopvatting uit de perspectiefnota.

Verbindende overheid

Om energieneutraal te worden is het van belang lokaal krachten te bundelen en te samenwerken in een netwerk. Dit duidt op een andere rol van de gemeente dan het voorschrijven en handhaven van regels en het opstellen van beleid en daarop regisseren. Van belang is te onderkennen dat er geen of weinig middelen zijn om de ambitie planmatig en top-down te sturen. De faciliterende rol die de gemeente in de verbindende overheid speelt, bestaat uit het aanjagen, ondersteunen en mogelijk maken van innovatieve en bestaande technologie. Deze verbindende rol wordt vormgegeven met de erkenning dat technologieën in de tijd kunnen veranderen en achterhaalde regelgeving op het gebied van toepassing van deze technologieën belemmerende werking kunnen hebben. De basis hiervan ligt in de relaties van wetenschap, planvorming en beleidsvorming. Regionale samenwerking met kennispartners, innovatie-labs en producenten is daarbij belangrijk. Daarvoor is de gemeente aangehaakt bij de Cleantech Regio Stedendriehoek en het Gelders Energieakkoord.

Voorbeeldige overheid en grondhouding

Overheden dienen in het kader van duurzame energie een voorbeeldrol te vervullen. Hoewel de voorbeeldige overheid over al het handelen vanuit een duurzaam perspectief gaat ligt de focus in

eerste instantie op het verduurzamen van maatschappelijk vastgoed, het inkoopbeleid, mobiliteit en openbare ruimte. Met de vaststelling van de perspectiefnota is bepaald dat duurzaamheid een grondhouding is. Op basis daarvan is het verduurzamen van de hierboven beschreven taakvelden nog geen eenvoudige opgave. Er bestaat (nog) geen maatlat voor duurzaamheid waarlangs activiteiten en uitgaven van de diverse taakvelden gelegd kunnen worden. Met alleen het voorschrijven dat iedere uitgave een duurzaamheidscomponent dient te bevatten en waarop gecontroleerd kan worden is de gemeente er niet. Toch gaat hieraan gewerkt worden en daarom is de samenwerking gezocht met gemeenten die binnen het thema de “Voorbeeldige overheid” van het Gelders Energieakkoord zijn betrokken.

Wat uit de analyse van de “Voorbeeldige overheid” in het kader van het Gelders Energieakkoord bleek, was dat het nodig is om deelnemende gemeenten zich op het onderwerp duurzaamheid te bekwamen. Het uitgangspunt is namelijk dat er integraal inzicht en overzicht komt van het duurzaamheidsaspect in het economisch, ecologisch en sociaal beleid. Dit thema strekt dus verder dan alleen duurzame energie. Dat vereist ontwikkeling van kennis en expertise.

Uitvoeringsagenda

Uit de agenda van de stakeholders vloeit een aantal activiteiten voort in de verbindende en de voorbeeldige rol. Er wordt waar mogelijk een inschatting gegeven van de kosten en het aantal uren. Dat laatste is van belang voor het bepalen van de (ambtelijke)inzet en middelen.

De verbindende overheid

1 Vooronderzoek Geothermische energie in Eerbeek		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen OVIJ Gelders Energieakkoord Ministerie EZ, RVO Papier industrie Alliander	Initiator Regisseur Wenst ultradiepe geo-energie Warmtevraag Netbeheerder	2016	€3.800,- 15 uur	Geothermische Energie haalbaar in Eerbeek?
2 Onderzoek benutting restwarmte in Eerbeek		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen OVIJ Papier industrie Alliander BrummenEnergie	Initiator Projectleider/adviseur Warmteleverancier Netbeheerder Energiecoöperatie	2016	€15.000,- 50 uur	Duidelijkheid over de kansen voor het benutten restwarmte in woningen en/of bedrijven.
3 Onderzoek benutting biogas in woningen Eerbeek		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen Industriewater Eerbeek Alliander BrummenEnergie	Initiator biogasleverancier Netbeheerder Energiecoöperatie	2016	n.n.b.	Duidelijkheid over de kansen voor het benutten restwarmte in woningen en/of bedrijven.
4 Lokale Energietafel				
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen BrummenEnergie Inwoners en bedrijven	Faciliteren regisseur doelgroep	2016	n.n.b.	Uitwisseling van kennis en best practice

Reeds in uitvoering

5 Subsidieregeling woningisolatie		In uitvoering			
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat	
Gemeente Brummen en provincie Gelderland	Subsidieverstrekkers	april t/m december 2016	€20.000 80 uur	80 aanvragen	

6 Regionaal Energieloket		In uitvoering			
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat	
Natuurlijke Alliantie Regio Stedendriehoek Gemeente Brummen	projectleider faciliteren	2016-2018	50 uur per jaar	verduurzaming te bevorderen en consumenten te ontzorgen	

7 Energiecoaches		In uitvoering			
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat	
Energiecoaches SWB Woningstichtingen Gemeente Brummen	Adviseurs Vrijwilligersbegeleiding Kennispartner Regisseur	2016-2017	€13.100 30 uur	890 bezoeken eind 2017	

8 Deelname Energieke regio		In uitvoering			
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat	
OVIJ Gemeente Brummen Stichting Energieke regio's	Handhavers Wm Medefinancier	2016- 2017	€7.500,- 20 uur	Bedrijven en maatschappelijke organisaties te adviseren over verduurzaming van hun vastgoed	

9 Monitoring en handhaving energiebesparing bedrijven		In uitvoering			
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat	
OVIJ Gemeente Brummen	Handhavers Wm Opnemen in DVO	2016 ev	€20.000,- 10 uur	Integrale controle met extra aandacht voor energie	

In onderzoek

10 Financiering IJsselwind b.v.		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
IJsselwind b.v. Gemeente Brummen	Verzoeker Verstrekker financiering	juni 2016	€58.333,- 20 uur	juni adviesnota
11 VNO NCW MKB Energy Checkup		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
OVIJ Gemeente Brummen	Regisseur Faciliteren	2016 - 2017	€ 4.100,-	Online tool voor energiescan voor de mkb van OVE en OVB
12 Aanwijzen Industrierwater Eerbeek onder Crisis- en herstelwet		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen Industrierwater Eerbeek OVIJ	Initiator biogasleverancier vth taken Wm	2016	€3.800,- 50 uur	Geen beperkingen vanwege bestemmingsplanregels. IWE aan melden voor 1 oktober 2016 bij Min. IenM
13 Stimuleringsregeling Duurzame Energie		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen SVN	Lening verstrekker en bouwkundige beoordeling Kredietbeoordeling Instellen bouwdepot	2016 - 2030	Kan neutraal Onderzoek: 100 uur Uitvoering 100 uur per jaar. SVN vraag 0,5% over uitstaande leningen per jaar.	€1.000.000,- aan leningen uitstaan in 2020 voor particulieren en rechtspersonen
14 Zonne-energie op Elzenbos		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
BrummenEnergie Gemeente Brummen	Verzoeker Grond eigenaar	n.n.b	€7.500,-	Onderzoeksadvies voor zonnepark op Elzenbos

De voorbeeldige overheid

15 Aanhaken bij subtafel Duurzaam inkoop Gelders Energieakkoord		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen	Afvaardiging aanwijzen	2016 ev		Alle budgethouders hebben basiskennis over duurzaam inkopen.
Gelders Energieakkoord	Regisseur			

16 Aanhaken bij subtafel Duurzame open bare ruimte Gelders Energieakkoord		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen	Afvaardiging aanwijzen	2016 ev	n.n.b.	n.n.b.
Gelders Energieakkoord	Regisseur			

17 Aanhaken bij subtafel Maatschappelijk vastgoed Gelders Energieakkoord		Prioriteit		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen	Afvaardiging aanwijzen	2016	€ 9.000,-	Onderzoek gemeentehuis, De Bhoel en Rhienderoord op energieneutraliteit.
Gelders Energieakkoord	Regisseur			

In onderzoek

18 Collectieve benutting publieke daken		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen BrummenEnergie	Opdrachtgever Onderzoeker/uitvoerder	2016	€4.500,- 15 uur	Keuzenota duurzame energie ter beschikking aan collectief of zelf gebruiken.

19 Dereguleren		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen	Onderzoeker	2017	200 uur	Analyse van Crisis- en herstelwet icm. omgevingswet op het gebied van dereguleren

20 Aanhaken bij subtafel Monitoring Gelders Energieakkoord		In onderzoek		
Stakeholders	Rol	Periode	Kosten en middelen	Resultaat
Gemeente Brummen Gelders Energieakkoord	afvaardiging Regisseur	2016-2017	n.n.b.	Eenduidige monitoring Energiebesparing en verbruik

Financiën

Dekking uit Duurzaamheidsreserve			Ambtelijke uren*
Nr.	Titel	Kosten	Uren
5	Subsidieregeling woningsisolatie	€ 20.000	80
7	Energiecoaches	€ 13.100	30
8	Deelname Energieke Regio's	€ 7.500	20
11	VNO NCW MKB Energy Checkup	€ 4.100	n.n.b.
14	Zonne-energie op Elzenbos	€ 7.500	n.n.b.
17	Aanhaken bij subtafel GEA Maatschappelijk vastgoed	€ 9.000	n.n.b.
18	Collectieve benutting daken	€ 4.500	15

Dekking uit ambtelijke uren			Ambtelijke uren
Nr.	Titel	Kosten	Uren
4	Lokale Energietafel	n.n.b.	n.n.b.
6	Regionaal Energieloket	n.n.b.	50
15	Aanhaken bij subtafel GEA duurzaam inkoop	n.n.b.	n.n.b.
16	Aanhaken bij subtafel GEA openbare ruimte	n.n.b.	n.n.b.
20	Aanhaken bij subtafel GEA Monitoring	n.n.b.	n.n.b.

*De ambtelijke uren worden niet gedekt door de Duurzaamheidsreserve.

De volgende onderdelen zitten nog niet in de begroting. Hierover vindt afzonderlijke advisering plaats.

Van Plan Eerbeek			Ambtelijke uren
Nr.	Titel	Kosten	Uren
1	Vooronderzoek Geothermische energie	€ 3.800	15
2	Onderzoek benutting restwamte	€ 15.000	50
3	Onderzoek benutting biogas	€ n.n.b.	n.n.b.
12	Aanwijzen IWE onder Chw	€ 3.800	50

Dienstverleningsovk OVIJ			Ambtelijke uren
Nr.	Titel	Kosten	Uren
9	Monitoring en handhaving bij bedrijven	€ 20.000	10

Overige financiering			Ambtelijke uren
Nr.	Titel	Kosten	Uren
10	Financiering IJsselwind	Neutraal	20
13	Stimuleringsregeling Duurzame Energie	Neutraal	200

Monitoren

Het monitoren van initiatieven en resultaten staat centraal. Er zijn indicatoren ontwikkeld, waarin relevante beleidsinformatie naar het publiek vertaald kan worden. De VNG heeft samen met RVO, RWS en het Klimaatverbond een Klimaatmonitor ontwikkeld. Daarnaast is er een monitor, die zich richt op de huursector, waarin de inspanningen van woningbouwverenigingen in kaart worden gebracht. Tot slot is er de monitor Energie in Beeld. De gemeente heeft de mogelijkheid om het energieverbruik in de gebouwde omgeving in beeld te brengen. De interpretatie van deze monitor is niet eenvoudig. En wordt minder geschikt geacht voor publieke toegankelijkheid. De wijze waarop monitoring plaats gaat vinden zal bestaan uit een combinatie. Daarbij zal de gemeente aansluiten bij de Tafel Monitoring van het Gelders Energieakkoord.